

فرش بانی از آغاز تا امروز

نویسنده و ویراستار:

www.ketab.ir

سمیه ابراهیمی

سرشناسه	: ابراهیمی، سمیه،
عنوان و نام پدیدآور	: فرش بافی از آغاز تا امروز/نویسنده و ویراستار سمیه ابراهیمی.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه تهران، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۱۲۵ ص.: مصور (رنگی).
شابک	: 978-600-434-842-3
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۲۵.

شناسنامه کتاب

نام کتاب: فرش بافی از آغاز تا امروز

مؤلف: سمیه ابراهیمی

ناشر: دانشگاه تهران

مدیریت انتشارات: روح الله گلستانی

مدیر داخلی انتشارات: امیر هوشنگ شیرازی

نوبت چاپ: اول/ ۱۴۰۰

قیمت: ۴۱۰۰۰ تومان

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۴-۸۴۲-۳

مرکز پخش: نشانی: تهران، میدان بهارستان، خیابان مجاهدین اسلام، جنب روزنامه جمهوری، پ ۳۱۱
تلفن: ۰۹۱۲۱۳۸۳۷۱۸ - ۰۲۱-۳۶۸۳۱۵۲۵

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
چکیده	۱۴
مقدمه	۱۶
قدیمی‌ترین فرش موجود در جهان	۱۷
دلایل ایرانی بودن پازیریک	۱۸
نمونه‌های نفیس فرش	۱۹
فرش اردبیل، معروف‌ترین فرش جهان در موزه ویکتوریا	۲۰
فرش عجایب، بزرگ‌ترین فرش جهان	۲۱
نمای دیگری از فرش عجایب، بزرگ‌ترین فرش جهان	۲۲
زیباشناسی در هر فرش بافی	۲۳
معرفی برخی دوره‌های فرش بافی	۲۵
ایلخانیان و تیموریان	۲۵
دوره‌ی صفویه	۲۶
معرفی برخی فرش‌های مشهور ایرانی	۲۶
ترکمن	۲۶
اراک - ساروق	۲۶
مود خراسان	۲۹
زنجان	۳۰
شیراز و نیریز	۳۱
بیرجند	۳۲
بلوچی	۳۲
تبریز	۳۳

۳۴	مزیت نسبی ایران در تولید و صادرات فرش دستبافت.....
۳۵	فرش‌های پیش از اسلام.....
۳۶	طرح‌های فرش ایرانی.....
۳۶	گروه ۱- طرح‌های آثار باستانی و ابنیه اسلامی.....
۳۶	گروه ۲- طرح‌های شاه‌عباسی.....
۳۷	گروه ۳- طرح‌های اسلیمی.....
۳۷	گروه ۴- طرح‌های اقباسی.....
۳۸	گروه ۵- طرح‌های افشان.....
۳۸	گروه ۶- طرح‌های واگیره‌ای (بندی).....
۳۹	گروه ۷- طرح‌های بته‌ای (بته جقه).....
۳۹	گروه ۸- طرح درختی.....
۴۰	گروه ۹- طرح‌های ترکیبی.....
۴۰	گروه ۱۰- طرح‌های شکارگاهی.....
۴۱	گروه ۱۱- طرح‌های گل فرنگ.....
۴۱	گروه ۱۲- طرح‌های قابی (خشتی).....
۴۱	گروه ۱۳- طرح‌های ایلی و عشایری.....
۴۲	گروه ۱۴- طرح‌های تلفیقی.....
۴۳	روش‌های بافت فرش.....
۴۳	روش ترکی بافت (گره ترکی).....
۴۴	روش فارسی بافت (گره فارسی).....
۴۴	چله کشی.....
۴۵	چله کشی فارسی.....
۴۵	چله کشی ترکی.....

۴۶	انواع گره در سر ریشه‌ها
۴۶	دو گره
۴۶	شیوه دو گره‌بافی
۴۷	دو گره سوزنی
۴۷	لوازم مورد نیاز
۴۷	شیوه دو گره‌بافی با سوزن
۴۸	گره نخودی
۴۸	کاربرد گره نخودی
۴۸	شیوه بافت گره نخودی
۴۹	گره پنجره‌ای
۴۹	کاربرد گره پنجره‌ای
۴۹	شیوه بافت گره پنجره‌ای
۴۹	انواع پود
۵۰	پود کلفت
۵۰	پود نازک
۵۰	طبقه‌بندی فرش‌ها از لحاظ تعداد گره در واحد سطح
۵۱	دار یا دستگاه قالی‌بافی
۵۳	ابزارهای مورد نیاز برای بافت فرش
۵۳	چاقو
۵۳	قلاب
۵۳	سیخک
۵۳	کوجی

۵۴	 شانه
۵۴	 کاردک
۵۴	 قیچی
۵۴	 چله
۵۵	 پود
۵۷	 نقشه خوانی به کمک نقشه خوان
۵۷	 دار قالی سالم و بدون عیب
۵۸	 پود نازک
۵۸	 کنترل دقیق ارتفاع فرش
۵۹	 کنترل ابعاد و اندازه فرش
۶۱	 ناهمواری و سر کجی امتداد رج ها
۶۱	 یکنواخت نبودن کشش چله ها در عرض کار
۶۱	 عدم تراکم یکنواخت تارهای چله در عرض کار
۶۲	 حالا بافتن فرش را شروع کنید
۶۲	 انواع عیوب فرش
۶۳	 عیوب فرش - مربوط به وضعیت مواد اولیه آن
۶۴	 عیوب فرش - مربوط به عملیات چله کشی و بافت آن
۶۵	 عیوب فرش - ترمیم
۶۶	 الف: دارکشی، تخته کوب کردن فرش
۶۶	 ب: رفوگری
۶۶	 ج: رنگ یابی، رنگ آمیزی و ترکیب رنگ ها
۶۷	 معایب قیچی کاری نادرست

۶۸		مرمت فرش دستبافت
۶۸		کمک به عملیات تکمیلی فرش
۶۹		جلوگیری از آسیب احتمالی فرش
۶۹		برطرف کردن آسیب دیدگی در فرش
۶۹		لوازم مورد نیاز جهت مرمت فرش دستبافت
۷۱		آماده سازی فرش
۷۱		نکات ایمنی
۷۲		درجات آسیب دیدگی فرش
۷۲		آسیب دیدگی کم
۷۲		آسیب دیدگی متوسط
۷۳		آسیب دیدگی زیاد
۷۵		تعمیر و مرمت
۷۵		اتو
۷۵		انبردست
۷۵		قیچی
۷۶		سوزن ها
۷۶		انگشتدانه
۷۶		پشم یا ابریشم
۷۷		موم
۷۷		کاغذ خشک کن سفید
۷۷		شامپو فرش
۷۷		دترزانت پشم
۷۷		گرد سیب زمینی

۷۷	نمک
۷۹	گردگیری فرش‌های کوچک و بزرگ
۷۹	حفظ و نگهداری فرش دست‌بافت
۸۲	عوامل آسیب‌رسان غیرزنده
۸۵	مواد آلوده‌کننده هوا
۸۶	گرما و رطوبت
۸۸	عوامل آسیب‌رسان زنده
۸۸	انسان
۸۹	انواع قارچ‌ها و کپک‌ها و سایر موجودات ذره‌بینی
۹۱	انواع حشرات
۹۴	رفوگری و ترمیم فرش و عملیات تکمیلی آن
۹۵	سوختگی قسمتی از فرش
۹۷	روش انجام کار
۹۸	آسیب‌دیدگی نوع متوسط (درجه دو)
۹۹	آسیب‌دیدگی زیاد (سخت - درجه یک)
۱۰۰	عملیات تکمیلی در فرش
۱۰۱	انواع گره در ریشه‌ها و تزئین آن‌ها
۱۰۱	دو گره
۱۰۲	گره نخودی
۱۰۲	گره پنجره‌ای
۱۰۳	چرم‌دوزی کناره‌های طولی فرش
۱۰۴	دارکشی

چکیده

نزد ایرانیان فرش یکی از جلوه‌های منحصر به فرد به‌شمار می‌رود. شماری از فرش‌های دست‌بافت ایرانی، در زمره‌ی برجسته‌ترین آثار هنری آفریده شده به‌دست بشر هستند. امروزه علی‌رغم بازار رقابت شدید، مشغله‌های دنیای جدید و دغدغه‌های جهان صنعتی، چه در ایران و چه در خارج از ایران، نام ایران با نام فرش گره خورده است. خانه‌ی یک ایرانی بدون فرش، خانه‌ای بی‌روح و خالی جلوه می‌کند و این نمونه‌ای کم‌نظیر و پیوند یک قوم با هنر ملی خود است. فرش‌بافی یکی از بهترین و برجسته‌ترین هنرهای ایران زمین است. قدمت این هنر به عصر مفرغ می‌رسد. فرش‌بافی در آغاز، در میان قبایل چادرنشین و صحراگرد بوده است که عمده‌ترین کارشان گله‌داری بوده است. آن‌ها از پوست گوسفند به جای زیرانداز استفاده می‌کردند و برای راحتی و گرما و یا به روش درهم تنیدن الیاف گیاهی و پوست درختان و شاخ و برگ درختان و بوریا زیرانداز تهیه می‌کردند. (عصر حجر در حدود ۳۰ هزار سال پیش).

تاریخ شروع بافت فرش، به‌درستی معلوم نیست و ضمناً مشخص نیست که بافت فرش از کدام منطقه شروع شد. قدر مسلم این است که ایرانیان از جمله اولین اقوامی هستند که بافت فرش را شروع کرده‌اند. در واقع تبحر منحصر به فرد ایرانیان امروز، در امر فرش‌بافی دستاورد بیش از ۲۵۰۰ سال تلاش و تجربه در این زمینه است. ردیابی تاریخ فرش در ایران، به مثابه مطالعه‌ی مسیر

رشد و بالندگی فنی یکی از بزرگ‌ترین تمدن‌های جهان است. شواهد حاکی از آن است که فرش برای مقاصد صرفاً کاربردی نظیر حفاظت خانه‌ی روستاییان از سرما و نم به وجود آمد و کم‌کم راه خود را به عنوان یک اثر زینتی و نشانه‌ای از تحول در خانه‌های اشراف و اعیان باز کرد. اولین نشانه‌های کاربرد فرش به عنوان یک اثر زیستی مربوط به حدود ۸۰۰ سال قبل از میلاد مسیح می‌باشد. دوره‌ی شکوفایی هنر فرش‌بافی در ایران، مقارن حکومت صفویان (حدود قرن ۱۵ و ۱۶ میلادی) و به خصوص دوران شاه طهماسب و شاه عباس می‌باشد. فرش‌های بسیار نفیس و ارزشمندی از این دوران در موزه‌های سراسر جهان به یادگار مانده است. تحول عمده‌ی صنعت فرش‌بافی در قرون چهاردهم و پانزدهم میلادی در ایران و ترکیه آغاز شد و سپس دامنه‌ی آن در قرن شانزدهم به هند و در قرن هفدهم میلادی به چین رسید. در آمریکای شمالی برای اولین بار فرش دست‌بافت در سال ۱۸۶۱ در نمایشگاهی در فیلادلفیا در معرض دید عموم قرار گرفت. تأثیر این نمایشگاه در مردم به اندازه‌ای بود که یک تاجر آمریکایی تمام فرش‌های نمایشگاه را خرید و اولین خرده‌فروشی فرش را در آمریکای شمالی راه اندازی کرد.